

Miljö- och
samhällsbyggnadsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

DATUM
2005-09-28
ERT DATUM
2005-06-20
HANDLÄGGARE
Sten Kjellman

VÅR REFERENS
ER REFERENS
M2005/3535/Mk
KOPIA

SKB:s yttrande angående Kasams skrivelse om behovet av resurser för fristående och oberoende forskning inom området för kärnavfallsfrågor

SKB har beretts tillfälle att lämna synpunkter på Kasams rubricerade skrivelse till regeringen. Vi vill kortfattat framföra våra åsikter i ett par strategiskt viktiga frågor.

Teknisk-naturvetenskaplig forskning

Kasam betonar i sin skrivelse den allvarliga situation som forskning inom teknik och naturvetenskap befinner sig i och som har stor betydelse för kärnsäkerhets- och strålskyddsområdena. Den nedrustning som pågår på dessa områden är enligt Kasam oroande i beaktande av behovet av oberoende granskningar av kärnavfallsprogrammet och av kommande rivningar av kärnkraftverk.

Kasam framhåller att det för forskningens trovärdighet är av stor vikt att det även finns forskning som finansieras av andra än verksamhetsutövarna. Forskare, som är fristående från såväl verksamhetsutövare som tillsynsmyndigheter, bör få ekonomiska förutsättningar att ta initiativ till sådan forskning som har betydelse för granskningen av industrins förslag samt om beslutsprocesserna i samband med sådana granskningar. Denna forskning bör enligt Kasam i första hand finansieras genom medel från statliga forskningsfinansierande organ.

SKB delar Kasams syn på nödvändigheten av en kvalificerad volym på forskningen inom strålskydds- och kärnsäkerhetsområdena, och vill gärna tillägga att detta givetvis också gäller utbildningen inom relevanta ämnen. Lägre resurser för forskning och utbildning skulle på längre sikt leda till problem att genomföra pågående kärntekniska verksamheter.

Svensk Kärnbränslehantering AB
Postadress Box 5864, 102 40 Stockholm
Besöksadress Brahegatan 47
Telefon 08 - 459 84 00 Fax 08 - 661 57 19
www.skb.se
Org.nr. 556175 - 2014 Säte Stockholm

Samhällsvetenskaplig forskning

Kasam framhåller vikten av att också satsa på samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning kring stora, tekniskt avancerade projekt, som exempelvis återfinns inom kärnavfallsprogrammet. Man understryker även beträffande sådan forskning behovet av insatser som är fristående från verksamhetsutövare och tillsynsmyndigheter.

Vi delar Kasams uppfattning om behovet av samhällsvetenskaplig/humanistisk forskning. SKB har, särskilt sedan förstudiearbetet startade 1993, engagerat ett flertal samhällsforskare och genomfört ett betydande antal utredningar om olika samhällsaspekter på kärnavfallsfrågan. Vi stödjer också vissa nu pågående forskningsprojekt inom området och är tillsammans med bl a berörda svenska kommuner och myndigheter aktiva på det internationella planet, särskilt inom ramen för OECD/NEA och EU.

Från och med år 2004 har SKB vidare etablerat ett sammanhållet forskningsprogram rörande samhällsaspekter på kärnavfallsarbetet. För närvarande stöds åtta forskningsprojekt. En beredningsgrupp med välrenommerade forskare bistår SKB i planering och genomförande av det samhällsvetenskapliga forskningsprogrammet. Viktiga uppgifter för gruppen är bland annat att bedöma forskningsprojektens vetenskapliga kvalitet och relevans samt att kontinuerligt granska arbetet.

SKB vill framhålla att alldeles oavsett om andra aktörer bedriver forskning inom samhällsområdet har SKB ett lagstadgat krav, enligt miljöbalken, att svara på frågor om på vilket sätt en etablering av ett djupförvar påverkar det omgivande samhället. Även berörda kommuner ställer krav på och förväntar sig att SKB presenterar ett mer omfattande underlag inom samhällsområdet. I remissbehandlingen av Fud-program 2004 har flera remissinstanser framhållit att det är mycket positivt att SKB:s samhällsvetenskapliga program satts igång.

Under de samråd som SKB genomför med olika parter, bland annat allmänheten i kommunerna, riktas förfrågningar om utredningar m m direkt till SKB. Detta är helt i överensstämmelse med det ansvar som aktuella lagar lägger på verksamhetsutövaren att utreda hur den planerade verksamheten på verkar bygden ur säkerhets-, miljö- och samhällssynpunkt. Denna tydlighet i lagen sätter SKB och övriga aktörer i processen stort värde på.

Kasams förslag att fördela forskningsmedel

Kasam menar att det är möjligt för staten att använda medel ur Kärnavfallsfonden även för att finansiera sådan forskning inom kärnavfallsområdet som inte initieras av kärnkraftsindustrin.

Kasam föreslår att medel ur Kärnavfallsfonden bör användas för att ge öronmärkta pengar till fristående forskning, som är oberoende av både verksamhetsutövare och

tillsynsmyndigheter. Kasam framhåller särskilt behovet av ämnesövergripande forskning mellan teknik/naturvetenskap och samhällsvetenskap/teknik. Detta är, menar Kasam, exempel på sådan kompletterande forskning i statens regi som kan finansieras via Kärnavfallsfonden.

Kasam föreslår att SKI, SSI eller Kasam ges i uppdrag att administrera forskningsmedel från Kärnavfallsfonden, med stöd av en rådgivande kommitté med ledamöter från samtliga dessa organ. Ett mer långtgående förslag, som också lämnas, är att bilda en gemensam forskningsnämnd med SSI, SKI och Kasam som ingående parter, med uppgift att fördela resurser till forskning som myndigheterna och fristående forskare bedriver inom kärnavfallsområdet.

SKB vill först peka på att enligt den bestämmelse i finansieringslagen som Kasam hänvisar till (4 § 1) skall reaktorinnehavarnas avgifter till fonden, utöver kostnader för omhändertagande, täcka statens kostnader för att komplettera forsknings- och utvecklingsverksamhet som behövs för att fullgöra en säker hantering och slutförvaring av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall samt en säker avveckling och rivning av reaktoranläggningarna. Det är därför, mot bakgrund av lagens formulering, enligt vår mening tveksamt om fondens medel kan användas för den fristående forskning som Kasam föreslår.

Vi vill också peka på att en forskningsnämnd sammansatt av representanter för Kasam, SKI och SSI knappast kan anses vara oberoende av tillståndsmyndigheterna. Kasams förslag är enligt vår mening inte förenligt med Kasams argumentation i övrigt.

Vidare vill SKB framhålla att en viktig orsak till det svenska kärnavfallsprogrammets relativa framgång har varit den tydliga rollfördelning som, med stöd av lagstiftning på området, har lagts fast mellan de olika aktörerna. Det finns därför goda skäl för att denna rollfördelning även fortsättningsvis ska bibehållas. Om Kasam och/eller myndigheterna SKI och SSI etablerar ett eget forskningsprogram kan detta skapa en ökad otydlighet, inte minst om deras egna roller, som inte gagnar den fortsatta processen. Kasam har bl.a. i uppdrag att granska SKB:s Fud-verksamhet och bör då inte också driva en parallell verksamhet.

Kasam har på ett mycket värdefullt sätt breddat avfallsfrågan och tillfört den ytterligare dimensioner i form av exempelvis etiska, samhällsvetenskapliga och humanistiska frågor och problemställningar. Sådana insatser kommer att vara viktiga även under det fortsatta programarbetet.

Sammanfattning

Kasam tar i sin skrivelse upp ett antal samhällsfrågor som har intresse och relevans långt utöver kärnavfallsprogrammet. De är således av stort allmänt intresse men måste

ses i ett större sammanhang av samhällsvetenskapliga forskningsfält med de former för finansiering som finns för dessa. SKB anser det inte rimligt att bygga upp ett, med medel från Kärnavfallsfonden finansierat och separat administrerat, särskilt program inriktat på sådana frågor. Kasams förslag skulle dessutom innebära en mindre lämplig förändring av dagens tydliga rollfördelning inom kärnavfallshanteringen.

SKB instämmer i Kasams bedömning av behovet av samhällsvetenskaplig/humanistisk forskning, och avser att även fortsättningsvis satsa resurser på sådan forskning. Vi ser också att Kasam med sin breda kompetens har stora möjligheter att genom seminarieverksamhet och andra initiativ verka för att dessa frågor uppmärksammas i anslutning till kärnavfallsfrågorna och behandlas på ett bra sätt inom forskningen.

Med vänlig hälsning

SVENSK KÄRNBRÄNSLEHANTERING AB

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Claes Thegerström', is written over the printed name and title.

Claes Thegerström
Verkställande direktör

Kopia till
SKI
SSI

Svensk Kärnbränslehantering AB
Postadress Box 5864, 102 40 Stockholm
Besöksadress Brahegatan 47
Telefon 08-459 84 00 Fax 08-661 57 19
www.skb.se
Org nr 556175-2014 Säte Stockholm